

RYNEK **7**

MAJ 2023 | NR · 5 · (221) | ISSN 1642-9869

MALGORZATA WILK

HISTORIA ZATOCZYŁA KOŁO

**Muzeum
Górnośląskie
w Bytomiu**

#MaszGdzieBywac

foto: Witallis Szorby, proj. Anna Fols

W sakiewce i w portfelu

Z dziejów pieniądza
dawnego i współczesnego

wystawa
**27.04.2023–
31.01.2024**

Patroni medialni

Mecenas

Województwo
Śląskie

Organizator

Muzeum
Górnośląskie
w Bytomiu

Muzeum Górnośląskie w Bytomiu jest instytucją kultury Samorządu Województwa Śląskiego.

pl. Jana III Sobieskiego 2
ul. Wojciecha Korfańskiego 34 | Bytom

www.muzeum.bytom.pl

W TYM NUMERZE...

- 03 WSTĘP/ **MAJOWE NIEDZIELE NA KOLEI**
- 04 ROZMOWA RYNKU/ **HISTORIA ZATOCZYŁA KOŁO**
- 11 ZIELONY BYTOM/
- 12 HISTORYCZNY BYTOM/ **POPRZEMYSŁOWE DZIEDZICTWO ZILLMANNÓW W BYTOMIU**
- 14 POZARZĄDOWY BYTOM/ **SZACHIŚCI NA START**
- 16 WYJĄTKOWE MIEJSCE/ **W STYLU RETRO**
- 18 DZIEJE SIĘ W BYTOMIU/ **REPERTUAR**

MAJOWE NIEDZIELE NA KOLEI

Górnośląskie Koleje Wąskotorowe jeżdżą po naszych lokalnych torach nieprzerwanie od 170 lat. To światowy rekord. We wszystkie majowe niedziele będziemy mogli nie tylko wybrać się w niezapomnianą podróż parowozem „Ryś”, ale także zwiedzić Izbę Tradycji GKW (od 11.00 do 16.00) i stację Karb Wąskotorowy z przewodnikiem (o 11.30 oraz o 14.30). Pociągi będą ruszały ze stacji początkowej przy dworcu PKP każdej niedzieli o 9.15, 12.15 oraz 15.15. Do stacji Bytom Karb Wąskotorowy pojedziemy tradycyjną spalinową lokomotywą, zaś dalej – do Tarnowskich Gór – parowozem „Ryś”, które Stowarzyszenie GKW dzięki pomocy Miasta Bytom pozyskało w grudniu 2021 roku. Bilety na podróż dostępne są zarówno przez stronę bilety.sgwk.eu, jak i w dniu kursu u konduktora. Bilet normalny kosztuje 20 zł, ulgowy – 15 zł, dzieci do lat 4 jeżdżą bezpłatnie.

RYNEK 7

Nakład: 3000 szt. | Wydawca: Urząd Miejski w Bytomiu, ul. Parkowa 2, 41-902 Bytom | Redakcja: Biuro Promocji Bytomia, Rynek 7, 41-902 Bytom, promo@um.bytom.pl | Redaktor naczelna: Małgorzata Węgiel-Wnuk | Redaktor prowadząca: Katarzyna Mołdawa | Skład: Krzysztof Więckowski | Zespół redakcyjny: Tomasz Sanecki, Grzegorz Goik, Leszek Błażyński | Druk: Top Druk Sp. z o.o., Sp.k., 18-400 Łomża, ul. Nowogrodzka 151a
Zdjęcie na okładce: Grzegorz Goik. Numer zamknięto: 28.04.2023 r.

Wydawca nie odpowiada za treść reklam i ogłoszeń. Redakcja nie zwraca materiałów oraz zastrzega sobie prawo do ich redagowania i skracania.

Drodzy Czytelnicy,

GKS Czarni Bytom to prawdziwa legenda. Klubem, z którego wywodzą się talenty i sławy judo – olimpijczycy, medaliści mistrzostw świata i Europy od lutego tego roku kieruje kobieta – Małgorzata Wilk. Tym samym historia zatoczyła koło. W majowym „Rynku 7” rozmawiamy z nową prezeską klubu o jej planach na dalszy rozwój dyscypliny oraz o jej ojcu – Józefie Wiśniewskim, twórcy bytomskiego judo.

Zapraszamy też do przejazdu wąskotorówką, która w maju rozpoczyna sezon.

Przybliżamy historię bytomskich budynków zaprojektowanych przez Emila i Georga Zillmannów, opowiadamy o zajęciach szachowych w nowym klubie szachowym Forteca Bytom oraz o tym, co ciekawego dzieje się w Śląskiej Pracowni Artystyczno-Kulturalnej przy ul. Krawieckiej 2.

Zapraszamy do lektury i odwiedzenia „Rynku 7”.

Małgorzata
Węgiel-Wnuk
redaktor naczelna

Małgorzata Wilk, nowa prezeska GKS Czarni Bytom, córka Józefa Wiśniewskiego, który w 1966 roku założył sekcję judo oraz z powodzeniem ją rozwinął. W przeszłości Małgorzata Wilk zarządzała firmami produkującymi dekoracje ścienne w Polsce oraz w Niemczech.

HISTORIA ZATOCZYŁA KOŁO

W drugiej połowie lat 60. Józef Wiśniewski stworzył sekcję judo GKS Czarni, a później wcielił w życie swoje marzenia i judo stało się w Bytomiu sportem masowym. Wiśniewski przyczynił się do tego, że bytomscy dżudocy zdobywali światowe areny – Waldemar Legień dwukrotnie został mistrzem olimpijskim. Dekady później na czele Czarnych stanęła córka ikony klubu, Małgorzata Wilk, przedsiębiorczyni, która zarządzała firmami w Polsce oraz w Niemczech. W ostatnich latach nowa prezeska Czarnych wygrała walkę z bardzo ciężką chorobą i w Bytomiu rozpoczyna nowy etap w swoim życiu.

Tekst: Leszek Błażyński / Zdjęcia: Grzegorz Goik

Co spowodowało, że zdecydowała się pani objąć prezesurę?

W listopadzie 2022 roku podczas zebrania zarządu zauważyłam, że klub mnie potrzebuje. Trenerzy mówili m.in. o sukcesach, ale spostrzegłam, że pewne rzeczy mogą tutaj lepiej funkcjonować. Po zebraniu na nowo poczułam miłość do bytomskiego klubu. Później miałam sporo spotkań z ludźmi związanymi z GKS Czarni a po trzech miesiącach w lutym tego roku w wyborach otrzymałam stuprocentowe poparcie, zarówno na walnym zebraniu, jak i zebraniu zarządu.

Jeździła pani z tatą na mnóstwo zawodów, pojawiała się na treningach, ale nigdy nie trenowała judo, bo w latach 70. i 80. to był męski sport. Czy czasami jednak była okazja, aby poćwiczyć z chłopakami?

Nie trenowałam razem z nimi, ale kiedy przebywałam na macie, często zdarzało się, że zawodnicy dla zabawy pochodzili do mnie i znienacka rzucali mnie na matę. Jest to naprawdę fascynujące uczucie! Polecam każdemu i to wcale nie boli. Niesamowite jest to, jak błyskawicznie można wykonać rzut. Mam nadzieję, że kiedyś znowu tego doświadczę...

Jakie ma pani najmiłsze wspomnienia związane z tatą?

Miałam pięć lat i byłam na obozie w ośrodku sportowym, w którym organizowano bal przebierańców. Martwiłam się, bo nie miałam stroju. Po treningu tato poszedł do sklepu, w którym kupił kolorową bibułę, nici, klej i przez całą noc przygotowywał dla mnie strój czerwonego kapturka. Rano czekało na mnie przepiękne ubranko, łącznie z koszyczkiem.

*I wygrałam konkurs na najlepszy strój!
To było dla mnie ogromne przeżycie.
Tata całą noc poświęcił, aby uszczęśli-
wić swoje dziecko. Można sobie wy-
obrazić, jaki to był ojciec i człowiek.*

***Miałem kontakt z pani tatą, lata-
temu pan Józef zaprosił mnie na su-
shi i wtedy po raz pierwszy w życiu
jadłem tę japońską potrawę. Widzia-
łem też, jak pięknie malował pejza-
że. To był człowiek wielu talentów.***

*Był utalentowany, ale też wrażliwy.
Kochał judo, ale lubił też inne sporty
walki, między innymi boks. Tata uważał,
że w tych sportach
mężczyźni mogą rów-
nież wyładować swoje
emocje. Dużo czytał,
lubiał literaturę, poezję.
Nauczył mnie czytać
wiersze, za co do dzisiaj
jestem mu wdzięczna,
bo wiele osób nie rozu-
mie poezji. Kiedy byłam
dzieckiem, mi oraz sio-
strze wieczorami czytał
wiersze. Jego ulubio-
nym był „Powrót taty”*

*Adama Mickiewicza. Interesował się
polityką, historią. Niestety nie odzie-
dziczyłam po nim talentu plastyczne-
go. Zawsze chciał malować, ale nie
miał na to czasu. Jego malunki to były
głównie szkice, narysowane na szyb-
ko m.in. w pociągu.*

***Pani tata Józef Wiśniewski zmarł
14 stycznia 2014 roku. Słyszałem,
że przez długi czas nie odwiedzała
pani hali przy ulicy Łużyckiej, bo ko-***

jarzyła się pani ze śmiercią taty.

*Mieszkając w Niemczech, zawsze
po przyjeździe do Bytomia, odwie-
dzałam klub. Na mój widok tata był
rozpromieniony, pokazywał mi, kto
trenuje, przedstawiał mnie osobom,
które były akurat w klubie. Ta świado-
mość, że wejdę do budynku i taty tam
nie będzie, powodowała, że unika-
łam tego miejsca. Mocno przeżyłam
śmierć taty.*

***Hala Czarnych Bytom mocno
zmieniła się w porównaniu do po-
przednich dekad. Czy
są wciąż miejsca, które
mocno kojarzą się pani
z przeszłością?***

*Uwielbiam małą salę.
Kiedy nawet teraz
spoglądam na nią,
mam przed oczami
tę wspaniałą grupę
dawnych dżudoków
na czele z Waldkiem
Legieniem. Pamiętam,
jak mały Waldek przy-
szedł na salę, jak tutaj
trenował, jaki był skon-
centrowany, spokojny.*

*To niesamowite, że zrobił tak wielką
karierę, zdobywając dwa złote meda-
le olimpijskie. Ćwiczyli wtedy też inni
świetni dżudocy. Mam piękne wspo-
mnienia związane z tą salą.*

***Pani tata pochodził ze Lwowa. Sły-
szałem, że wspierała pani i wciąż
wspiera ukraińskich sportowców
i trenerów, którzy uciekli przed woj-
ną.***

Po prostu robię to, co robią wszyscy

**UWIELBIAM MAŁĄ
SAŁĘ. PAMIĘTAM,
JAK MAŁY WALDEK
LEGIEŃ PRZYCHODZIŁ
NA SAŁĘ, JAK TUTAJ
TRENOWAŁ, JAKI BYŁ
SKONCENTROWANY,
SPOKOJNY.
TO NIESAMOWITE,
ŻE ZROBIŁ TAK
WIELKĄ KARIERĘ,
ZDOBYWAJĄC DWA
ZŁOTE MEDALE
OLIMPIJSKIE.**

Polacy. Pomogłam trenerowi, który ma dwóch synów trenujących judo. W Berlinie chłopcy mieli okazję ćwiczyć z trenerami, którzy wychowali mistrzów olimpijskich i Europy. Wtedy całe dnie spędzałam na sali, co sprawiało mi wielką frajdę. Niestety, ich czas pobytu w Niemczech był ograniczony, bo chłopcy są w wieku poborowym i musieli wrócić na Ukrainę. Kontaktowałam się także z Ukraińskim i Niemieckim Związkiem Judo w celu przetransportowania juniorów i ich rodzin z Ukrainy do Niemiec. Nie do końca się ta operacja udała, bo przyjechała tylko część osób, reszta wyjechała do innych krajów.

Zarządzała pani firmą, w której pracowało 300 osób. Czy prowadzenie firmy można porównać do kierowania klubem sportowym?

Prowadziłam firmy w Niemczech oraz w Polsce. Zakłady produkują dekoracje ściennie a sprzedaż prowadzona jest głównie w Europie Zachodniej. Wciąż istnieją, mają się dobrze, ale ja sprzedałam swoje udziały. Pod pewnymi względami można znaleźć analogię między firmą, a klubem sportowym, ale prowadzenie klubu jest przyjemniejsze, tam ludzie przychodzą, bo chcą. Poza tym w GKS Czarni jest mnóstwo dzieciaków, młodzieży, ludzi z pasją, których ten sport uszczęśliwia. To przyjemniejsza praca, przynosi większą satysfakcję.

MAMY PŁYNNOŚĆ FINANSOWĄ, ALE MOIM MARZENIEM JEST TO, ABY BYŁO NAS STAĆ NA WYSŁANIE TRENERÓW NA SZKOLENIE DO JAPONII. TAK WYBITNY KLUB POWINIEN MIEĆ TAKĄ MOŻLIWOŚĆ.

Zmagala się pani z ciężką chorobą. Czy po wyleczeniu czuje pani, że rozpoczęła nowy etap w życiu?

W 2013 roku lekarze zdiagnozowali u mnie pierwotne stwardniające zapalenie dróg żółciowych, chorobę autoimmunologiczną, która doprowadza do marskości wątroby i jest nieuleczalna, a proces następuje dosyć powoli. W 2019 roku trafiłam na przyspieszoną listę osób do przeszczepu. Byłam już wtedy w bardzo ciężkim stanie. Na szczęście udało się znaleźć organ za trzecim razem. Po przebudzeniu, kiedy doszłam do siebie, stwierdziłam, że skoro przeżyłam, powinnam coś jeszcze w życiu zrobić dla innych, a nie tylko konsumować. Teraz w Bytomiu mam do to okazję.

Mieszka Pani na stałe w Niemczech. Czy będzie pani częściej przebywać w Bytomiu?

W tym roku więcej czasu spędzam w Bytomiu niż w Niemczech, tego

wymaga prowadzenie klubu i cieśszy mnie to, bo jestem bardzo często w moim mieście.

Czarni Bytom to klub, który działa na zdrowych zasadach, utrzymuje się ze składek, z działalności hotelu i restauracji, wsparcia sponsorów. Czego brakuje bytomskiemu klubowi?

Muszę dodać, że Czarni są chyba ewenementem na skalę światową, bo mają swoją firmę budowlaną

Sponsor Plus i zyski z firmy są przekazywane na klub. Dzięki temu Czarni są w poprawnej kondycji. Mamy płynność finansową, ale moim marzeniem jest to, aby było nas stać na wysłanie trenerów na szkolenie do Japonii. Tak wybitny klub powinien mieć taką możliwość.

Dziewczyny świetnie się spisują, mamy też dobrych chłopaków. Przeprowadziłam kilkugodzinne rozmowy z seniorami oraz seniorkami i jestem bardzo pozytywnie nastawiona. To bardzo fajna grupa ludzi. Potrzebne są jedynie zmiany kosmetyczne, aby było jeszcze lepiej.

Jakie klub ma plany na przyszłość, zarówno pod względem organizacyjnym, jak i sportowym?

Mam wsparcie Pawła Zagrodnika, świetnego zawodnika, olimpijczyka, obecnie szkoleniowca. I chcemy razem dokonać pewnych zmian, aby nasze grupy były jeszcze bardziej profesjonalne a współpraca układała się harmonijnie. Na samym początku zaznaczyłam, że moja prezesura będzie otwarta. Ludzie mogą do mnie przyjść, porozmawiać i na bieżąco rozwijamy problemy mniejsze i większe, zarówno zawodników, jak i trenerów.

W 2024 roku w Paryżu odbędą się igrzyska olimpijskie. Wiadomo o czym marzy pani prezes?

Oczywiście o tym, aby Beata Pacut-Kłoczko zdobyła olimpijski medal. Beata już jednak teraz ma ogromne sukcesy, bo zdobyła mistrzostwo Europy i brązowy medal mistrzostw świata. Jestem z tego powodu bardzo

szczęśliwa. Lubię z nią rozmawiać, przebywać w jej towarzystwie, bo jest ciekawą osobowością. Fascynują mnie najwybitniejsi zawodnicy, ich charakter. Lubię oglądać, jak się zachowują na macie, poza nią. Jestem przekonana, że w Paryżu Beata dobrze sobie poradzi.

Widzę, że w Bytomiu wciąż sporo dzieciaków garnie się do judo.

Dużo dzieci trenuje, a byli nasi zawodnicy otwierają kluby satelitarne. Dla nas to nie jest konkurencja, współpracujemy z nimi i Czarnym to pomaga. Niektórzy prowadzą kluby w Łagiewnikach, czy Miechowicach, a nie każdy rodzic ma czas i pieniądze, aby kilka razy w tygodniu zawozić swoje pociechy na zajęcia na ulicę Łużycką. Kluby satelitarne robią bardzo dobrą robotę, a kiedy dzieci będą chciały bardziej związać się z judo, trafią do Czarnych. Im więcej dzieci trenuje i zna judo, tym lepiej dla nas, rodziców. To wyjątkowa dyscyplina, która uczy punktualności, szacunku. Serce mi się raduje, kiedy oglądam jak pięciolatki robią ukłon, wchodząc na matę, czy schodząc z niej. Od małego uczą się szacunku do innych i do własnej pracy.

Posłuchaj podcastu
z Małgorzatą Wilk

BYTOMSKIE CENTRUM KULTURY POLECA:

BCKino:

07.05 **SCENA FAMILIJNA: PINOKIO**
niedziela
16.00
Teatr Rabcio z Rabki Zdroju
dla widzów od 5 roku życia
Miejsce: Sala ToTu | bilety: 30-40 zł

12.05 **KABARET HRABI – POCIECHY**
piątek
17.00
20.00
Występ kabaretowy
Miejsce: Sala ToTu | bilety: 90-130 zł

13.05 **JAKUB MAŁECKI**
sobota
17.00
Spotkanie autorskie
Miejsce: Sala Pauza | bilety: 5 zł

19.05 **HISTORIA JEDNEGO OBRAZU:**
piątek
18.00
EWALD GAWLIK
„UL. MURCKOWSKA W GISZOWCU”
Spotkanie wokół sztuki
Miejsce: Sala Pauza | bilety: 2 zł

21.05 **TAJEMNICA**
niedziela
13.00
BANKI SZCZĘŚCIA
Teatr Baniek Mydlanych
Miejsce: Sala ToTu | bilety: 45-55 zł

23.05 **ABELARD GIZA – SAMERTAJM**
wtorek
19.00
Stand-up
Miejsce: Sala ToTu | bilety: 80-90 zł
do nabycia wyłącznie: www.kupbilecik.pl

26.05 **XVI METROPOLITANNE**
piątek
18.00
ŚWIĘTO RODZINY
Koncert Mamy Siebie
Współorganizacja: MDK nr 1 w Bytomiu,
MDK nr 2 w Bytomiu
Miejsce: Sala ToTu | bilety: 5 zł

27.05 **KOKO DIE**
sobota
19.00
Koncert
Miejsce: Sala Pauza | bilety: 35 zł

28.05 **PAWEŁ DOMAGAŁA**
niedziela
18.00
Koncert
Miejsce: Sala ToTu | bilety: 110-150 zł

13.05 **ALLELUJA. NIEZWYKŁA HISTORIA**
sobota
15.00
KULTOWEJ BALLADY
LEONARDA COHENA
biograficzny, dokumentalny, muzyczny, USA,
2021; reż.: Dayna Goldfine, Dan Geller;
czas trwania: 115 min.
Miejsce: Sala Gloria | bilety: 30 zł

19.05 **KRÓL LEAR**
piątek
17.30
retransmisja spektaklu National Theatre Live;
reż.: Jonathan Munby; czas trwania: 225 min.
Miejsce: Sala ToTu | bilety: 25-30 zł

WEEKEND Z 20. FESTIWALEM
MILLENNIUM DOCS
AGAINST GRAVITY
Miejsce: Sala Ki-Nowa | bilety: 13 zł

19.05 **CAŁE TO PIĘKNO I KREW**
piątek
17.30
dokumentalny, USA, 2022; reż.: Laura Poitras;
czas trwania: 113 min.

19.05 **I KRÓL RZEKŁ:**
piątek
19.30
CO ZA FANTASTYCZNA MASZYNA!
dokumentalny, Szwecja, Dania, 2023; reż.: Axel
Danielson, Maximilien Van Aertryck;
czas trwania: 88 min.

20.05 **LYNCH/OZ**
sobota
17.30
dokumentalny, USA, 2022; reż.: Alexandre O.
Phillippe; czas trwania: 110 min.

20.05 **PRAWY CHŁOPAK**
sobota
19.30
dokumentalny, Polska, Szwajcaria, 2022;
reż.: Hanna Nobis; czas trwania: 84 min.

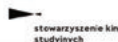
21.05 **SIOSTRZEŃSTWO ŚWIĘTEJ SAUNY**
niedziela
18.00
dokumentalny, Estonia, Francja, Islandia, 2023;
reż.: Anna Hints; czas trwania: 89 min.

21.05 **ŚWIAT PO PRACY**
niedziela
19.45
dokumentalny, Szwecja, Norwegia, Włochy,
2023; reż.: Erik Gandini; czas trwania: 81 min.

BYTOMSKIE CENTRUM KULTURY

pl. Karin Stanek 1, Bytom / www.becek.pl / tel. +48 500 277 802 / 32 389 31 09 w. 101

Zastrzegamy sobie prawo do zmian w programie.

5 pytań o konferencję ekologiczną w Bytomiu

Wydarzenia i dyskusje dotyczące środowiska naturalnego i form jego ochrony to coraz bardziej interesująca problematyka. O tym, co usłyszymy i zobaczymy na 16. konferencji ekologicznej organizowanej przez Stowarzyszenia Zielona Ziemia, we współpracy z Urzędem Miejskim w Bytomiu, mówi Teresa Bryś-Szczygieł, prezes Stowarzyszenia.

Co będzie motywem przewodnim tegorocznej konferencji?

Hasłem przewodnim tegorocznej konferencji jest „Natura miasta”. Będziemy mówić o roli środowiska przyrodniczego dla jakości życia mieszkańców.

Konferencja ma na celu również integrację mieszkańców i promocję Bytomia. Przestrzenie publiczne takie jak obiekty, które powstały na terenie dawnej kopalni Rozbark, mogą zbliżać i być okazją do spotkań.

Jaka problematyka się na niej pojawi?

Będziemy mówić o roli terenów zielonych w dobie zmian klimatycznych i w sytuacjach kryzysowych (pandemia itp.) oraz promować dobre praktyki w tym zakresie. Zaprośiliśmy przyrodników, architektów krajobrazu, edukatorów, ale również socjologów.

Czy będą ekotematy związane z Bytomiem?

Między innymi poznamy różnorodność form ochrony przyrody w Bytomiu. Dużo miejsca poświęciliśmy rzece By-

tomce. Będą warsztaty oraz wystawa fotografii.

Co jeszcze w bogatym programie?

Oprócz wykładów i warsztatów dla uczestników przygotowano wiele atrakcji, na których można dobrze spędzić czas rodzinnie. Wydarzenie jest skierowane m.in. do dzieci i młodzieży szkolnej, a towarzyszyć mu będą targi, występy i wydarzenia artystyczne, tradycyjny jarmark ludowy Sztand Rozmajtości, warsztaty i plener malarski. Tematyką przewodnią są tradycje rozbarskie, zdrowy styl życia (joga z mamą) oraz stoisko ogólnopolskiej akcji profilaktyki raka piersi („Badamy nie tylko mamy”) oraz natura.

Kiedy? Jak wziąć udział?

Zapraszamy 26 maja 2023 r. Jest to impreza o charakterze otwartym. Każdy znajdzie coś dla siebie. Ze względów organizacyjnych udział w niektórych wydarzeniach (konferencja, plener malarski, warsztaty) wymagają rejestracji na stronie www.zielonaziemia.pl.

POPRZEMYSŁOWE DZIEDZICTWO ZILLMANNÓW W BYTOMIU

Tekst: Tomasz Sanecki / Zdjęcie: Kraftwerk Bobrek w 1933 roku, źródło: Das Antlitz der Grenzlande, autor: Loesch, Karl Christian von, miejsce wydania: München, data wydania: 1933 rok, sygnatura: Ea 146, lokalizacja oryginału: Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Gliwicach, Śląska Biblioteka Cyfrowa, domena publiczna, s. 187.

Sławni projektanci z Meseritz – kuzyni Emil i Georg Zillmannowie należą do czołówki architektów XX wieku na Górnym Śląsku. Zachowane w Bytomiu budowle ich projektu należą do pereł architektury poprzemysłowej.

Połączenie funkcjonalności architektury z jej walorami estetycznymi ma w spuściźnie Zillmannów znakomitą egzemplifikację. Ich dzieła nie pozwalają przejść obok obojętnie. To nierzadko budowle majestatyczne, zaprojektowane z rozmachem i dominujące w przestrzeni. Dziś trudno sobie wyobrazić śląski krajobraz bez Nikiszowca czy Elektrociepłowni Szombierki.

Śląska Katedra Industrialu

Jedną z najbardziej znanych i monumentalnych budowli Zillmannów, nie tylko w Bytomiu, ale również na Śląsku, jest właśnie Elektrociepłownia Szombierki. Jej początki sięgają jeszcze czasów przed wybuchem I wojny światowej, kiedy to Hrabowski Zakłady Schaffgotschów podjęły decyzję o budowie Kraftwerk Bobrek (Elektrowni Bobrek), zlecając projekt architektoniczny Emilowi i Georgowi Zillmannom. Pierwsze rysunki powstały już w 1917 roku, a wybudowany obiekt został uruchomiony 29 listopada 1920 roku. O wielkości elektrowni niech świadczy nie tylko fakt, że na jej terenie znajdowało się kilkadziesiąt budynków, z czego największym spośród pomieszczeń

obiektu była dawna hala maszynowni (o powierzchni prawie 2800 mkw. i kubaturze ponad 52000 m³), ale również to, że dostarczała prąd do kopalń, hut i zakładów przemysłowych w Bytomiu i w sąsiednich miastach. Obiekt ostatecznie nazwany Kraftwerk Oberschlesien był stale poddawany modernizacji. W 1925 roku w wieży wodnej uruchomiono zegar firmy Siemens und Halske, który posiadał czterostronne, podświetlane tarcze o średnicy około 5 m, zaś w 1937 roku w zakładzie dobudowano najwyższy, bo mierzący 120 m wysokości trzeci komin oraz ciąg taśmowych transporterów. Z kolei po II wojnie światowej, w latach 60. i 70. XX wieku, ze względu na dynamiczny wzrost liczby mieszkańców miasta, zakład przekształcono w elektrociepłownię, funkcjonującą do przełomu XX i XXI wieku, kiedy to zaczęto stopniowo wygaszać w niej produkcję, najpierw w 1998 roku – prądu, a w 2011 roku – ciepła.

Poprzemysłowe pereły w Rozbarku

Innymi charakterystycznymi dla zabudowy Zillmannów obiektami są budynki „Heinitzgrube”, późniejszej KWK

„Rozbark”, czyli cechownia oraz maszynownia szybu „Bończyk”. Maszynownię wzniesiono już w 1907 roku, a wyróżnia ją ją wysokie, zwieńczone ostrołukiem neogotyckie okna. Z kolei w cechowni, która powstała w 1911 roku, możemy zobaczyć piękny oryginalny wystrój, m.in. płytki z białej glazurowanej cegły; to właśnie w jej wnętrzach Kazimierz Kutz kręcił jedną ze scen filmu „Sól ziemi czarnej”. Obydwa obiekty służą dzisiaj mieszkańcom i zostały zaadaptowane na działalność kulturalną i sportowo-rekreacyjną – w dawnej cechowni KWK „Rozbark” działa Teatr Tańca i Ruchu „Rozbark”, zaś budynek maszynowni „Bończyk” jest dziś częścią Centrum Sportów Wspinaczkowych i Siłowych, a mieści się w nim siłownia.

Krautherr/Deuthen (E. Schacht) in der betrieblichen Industrielandchaft, 1930 entstanden.

Kolejnym bytomskim obiektem architektury przemysłowej zaprojektowanym przez sławnych Zillmannów były zakłady Deutsch-Bleischarley-Grube. To była ostatnia na terenie Górnego Śląska realizacja zabudowy przemysłowej przez tych architektów. O tym, że budynki zakładu są ich autorstwa, świadczą zachowane w Archiwum Urzędu Miejskiego w Bytomiu materiały, na których możemy zobaczyć m.in. szkic cechowni wykonany w pracowni w Charlottenburgu, datowany na 25 kwietnia 1925 roku, budynek „Aufbereitungsanlage” (budynek instalacji do obróbki) z 10 maja 1925 roku, budynek laboratorium, którego szkic datowany jest na 6 marca 1928 roku, a także gmach zarządu,

wymieniany w dokumencie opisującym nowe budynki powstającego zakładu z 23 grudnia 1926 roku.

Wznoszenie nowego zakładu, którego koszt, jak podaje niemieckie czasopismo „Oberschlesien im Bild” z 1933 roku, wyniósł około 15 mln marek, rozpoczęło 5 stycznia 1925 roku. Produkcja na pełną skalę ruszyła już 24 maja 1926 roku. Powstający zakład był jednym z największych i najnowocześniejszych w Europie, a wśród zachowanych do dziś budynków autorstwa Zillmannów są budynki dawnej cechowni i łaźni, maszyny wy-

ciągowej szybu „Chrobry”, ambulatorium (obecnie portierni), a także dawnego laboratorium czy dyrekcji. Najpiękniej prezentuje się dzisiaj zmodernizowany budynek byłej dyrekcji zakła-

dów Orzeł Biały przy ul. Siemianowickiej 84, w którym znajdują się pomieszczenia biurowe.

Wszystkie obiekty, które zaprojektowali Emil i Georg Zillmannowie, znajdują się w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Bytomia lub są wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Śląskiego i stanowią tylko część ich ogromnego dziedzictwa, którym możemy się zachwycać nie tylko na Śląsku, ale również w innych regionach Polski, między innymi w Poznaniu, gdzie zaprojektowali Zakład Diakonisek, czy w Międzyrzeczu, w którym powstał budynek Szkoły Ludowej.

SZACHIŚCI NA START

Tekst: Tomasz Sanecki / Zdjęcie: archiwum UM Bytom

Niedawno powstały klub Forteca Bytom jest pierwszym od dwudziestu lat, w którym działają sekcje dla dzieci i młodzieży oraz seniorów. Motto klubu brzmi „Szachy łączą pokolenia”.

Śląsk jest kolebką i najbardziej aktywnym szachowo regionem w Polsce. Chcąc promować szachy w Bytomiu, ale również stworzyć miejsce, w którym entuzjaści tej gry będą mogli się spotykać oraz reprezentować klub w zawodach, miłośnicy szachów zdecydowali się na powołanie klubu. Jego twórcy zapraszają w swoje szeregi

wszystkich pasjonatów królewskiej gry, niezależnie od wieku. Klub jest już członkiem Śląskiego Związku Szachowego, a jego założyciele planują starania o członkostwo w Polskim Związku Szachowym. Przynależność do klubu umożliwi

nie tylko reprezentowanie jego barw, ale także organizowanie w mieście zawodów szachowych. Członkostwo w klubie i reprezentowanie jego barw będzie bezpłatne, jednak każdy, kto chciałby zostać wpisany do ewidencji klubowej, będzie zobowiązany do comiesięcznej opłaty w wysokości 30 zł. W turnieju otwarcia Fortecy Bytom, który odbył się na początku kwietnia br., z powodzeniem udział wziął Marek Wieczorek, urodzony w 1940 roku, legenda śląskich szachów. Klub Forteca Bytom prowadzi swój fanpage na Facebooku, gdzie można znaleźć informacje o wydarzeniach oraz zasadach członkostwa. Spotkania prowadzone

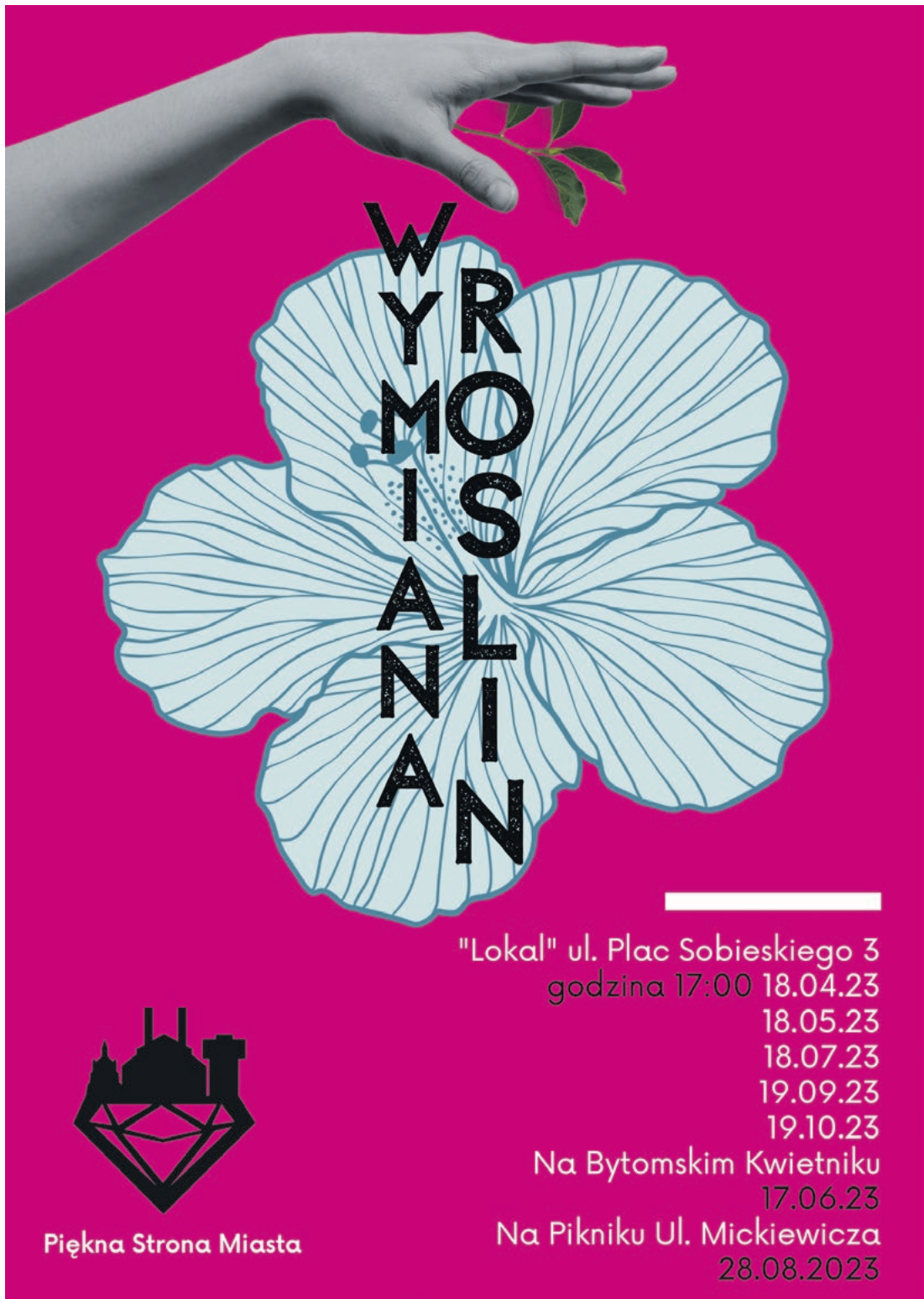
są w Miejskiej Bibliotece Publicznej przy pl. Sobieskiego 3.

Od 2015 roku działa także w Bytomiu sekcja szachowa w MDK nr 1 przy ul. Powstańców Warszawskich 12. Pod okiem Iwony Kauli zmagania szachowe z sukcesami prowadzą tam szachiści w wieku od 6 do 21 lat.

– *Przed laty w Bytomiu istniał Spółdzielczy Klub Sportowy „Start”, który z mężem reprezentowaliśmy. Przez długi czas nie było klubu, w którym młodzież mogłaby realizować pasje szachowe. Naszym marzeniem było, by Bytom na nowo zaistniał na mapie szachowej.*

Dzięki przychylności i pomocy dyrekcji MDK sekcja szachowa dość szybko zaczęła się rozwijać – mówi Iwona Kaula. – Dzisiaj w sekcji jest 5 grup, w których ćwiczy swoje umiejętności 54 graczy, reprezentujących miasto w I śląskiej lidze szachowej, III lidze polskiej oraz wielu innych turniejach – dodaje Iwona Kaula. Sekcja ta co roku organizuje nabór do nowych grup. – Rekrutację rozpoczniemy w czerwcu. Zajęcia odbywają się dwa razy w tygodniu, a roczna składka wynosi 80 zł – mówi Iwona Kaula. Na stronie MDK nr 1 można zapoznać się z zasadami rekrutacji oraz sukcesami naszych szachistów.

WYRMOSIAN

Piękna Strona Miasta

"Lokal" ul. Plac Sobieskiego 3
godzina 17:00

18.04.23

18.05.23

18.07.23

19.09.23

19.10.23

Na Bytomskim Kwietniku

17.06.23

Na Pikniku Ul. Mickiewicza

28.08.2023

W STYLU RETRO

Tekst: Katarzyna Mołdawa / Zdjęcie: Hubert Klimek

Śląska Pracownia Artystyczno-Kulturalna to jedyne miejsce w Bytomiu, gdzie w klimatycznym wnętrzu przenoszącym gości do początku ubiegłego wieku można napić się kawy i posłuchać muzyki wielkich kompozytorów.

Pracownia przy ulicy Krawieckiej 2, popularnie zwana ŚPAK-iem, to propozycja dla osób poszukujących kulturalnych wrażeń, którzy lubią kameralne wydarzenia i swobodną atmosferę.

Największą popularnością cieszą się koncerty pianistyczne. Osobą, która zajmuje się stroną muzyczną ŚPAK-a, jest Waleryia Kavaleuskaya. Białoruska profesjonalna pianistka koncertuje w nim niemal od początku jego istnienia. Oprócz wieczorów z różnorodną muzyką prowadzi także cykl, w którym prezentuje najciekawsze utwory wielkich mistrzów: Chopina, Bacha czy Mozarta i opowiada ciekawostki o ich życiu. W pracowni odbywają się też koncerty wokalne. To miejsce nie jest jednak zarezerwowane tylko dla melomanów, bo w kalendarzu wydarzeń ŚPAK-a jest bardzo różnorodnie. Wieczory szachowe czy literackie, cykl zajęć z sommelierem to niektóre z propozycji. Jedną z nowszych są spotkania o historii, a także warsztaty, np. z kaligrafii.

– Od dawna planowałem także warsztaty z renowacji mebli i tworzenia ozdób w drewnie osikowym. Do tej pory nie było ku temu warunków. Dzięki poszerzeniu przestrzeni naszej działalności o powierzchnię sąsiedniego lokalu będziemy mogli rozwinąć ofertę

– zapowiada Andrzej Benduski. Od 20 lat prowadzi on firmę w Będzinie produkującą meble współczesne, od dawna też kolekcjonuje zabytkowe stolarskie perełki – to jego życiowa

pasja. To właśnie w Bytomiu dostrzegł miejsce na swoją pracownię, gdzie będzie mógł eksponować ciekawe egzemplarze ze swoich zbiorów i prowadzić działalność kulturalną. W realizacji przedsięwzięcia pomógł miejski program „Lokal na kulturę”. Aż trudno uwierzyć, że na 74 mkw. pracowni zmieściło się tyle pięknych kredensów. Klimat tworzą też mniejsze przedmioty retro: wahadłowe zegary czy porcelanowe filiżanki. Tu każdy eksponat można wziąć do ręki.

– Najciekawszym meblem w pracowni jest aptekarski potężny regał wprowadzony z Danii. Na kilkudziesięciu szufladkach zachowały się tabliczki z łacińskimi nazwami składników i asortymentu, który kiedyś mieściły. To dobry początek do opowieści o zawodzie farmaceuty – mówi Andrzej Benduski. Lokal jest miejscem kulturalnych wydarzeń, gdzie można napić się kawy i zjeść słodkie co nieco. Można także zorganizować tu małą uroczystość rodzinną. Wrażenia z sentymentalnej podróży w czasie gwarantowane.

MAJ W TEATRZE ROZBARK

#madeinbytom

6^{SB}
18.00

TY I JA

kreacja i wykonanie: artystki i artyści Teatru Integra
pod kier. **Beaty Grzelak-Szwedy i Eweliny Dehn**

PREMIERA

BILETY | St. 20 zł | U: 30 zł | N: 40 zł

9^{WT}
19.00

XSS EKSPERYMENTALNA SCENA STUDENCKA

WSTĘP WOLNY

19-20^{PT/SB}
19.00

GEMINI tryptyk | ZŁOTA MASKA 2022

reż. I chor. Anna Piotrowska

tańczą: Bończyk, Brodniak, Piotrowska, Torgunakov, Ziolo

BILETY | St. 20 zł | U: 30 zł | N: 40 zł

27^{SB}
11.00

KULU KULU

reż. Filip Jaśkiewicz | (5+) SPEKTAKL FAMILIJNY

tańczą: Kępińska, Lenczewska, Letner, Łuczak, Noras

45 zł rodzic + dziecko | 1 dorosły i 1 dziecko

27^{SB}
12.30

warsztaty taneczne dla najmłodszych

OGRANICZONA LICZBA MIEJSC

15 zł (dla widzów spektaklu KULU KULU wstęp bezpłatny)

27^{SB}
20.00

PERFO.|.PARTY

koncepcja Anna Piotrowska

NOWOŚĆ

WEJŚCIE | 25 zł

28^{NDZ}
11.00

ROZBARK_R_ANKI

poranki dla młodych widzów i ich rodziców
zespół artystyczny Teatru Rozbark | (5+)

OGRANICZONA LICZBA MIEJSC

35 zł opiekun + dziecko

TEATRROZBARK.PL

+48 32 428 13 11

UL. W. KILARA 29 | BYTOM

BOW@TEATRROZBARK.PL

NA ZDJ. KATARZYNA ZIOŁO | FOT. JOLA STASZCZYK | GRAFIKA: ANATAN

**CSW „Kronika”
Rynek 26,
tel. 32 281 81 33**

Do 2.06

„Lombard Bytom” – wystawa artystów i artystek związanych z pracownią działań interdyscyplinarnych ASP Katowice, pod opieką dr Joanny Zdzienickiej-Obałek i dra hab. Lesława Tetli. Kurator: Agata Cukierska. Bilety: 1 – 2 zł

**Bytomskie Centrum
Kultury
pl. Karin Stanek 1
tel. 32 389 31 09**

07.05, g. 16.00

„Pinokio” – spektakl sceny rodzinnej w wykonaniu Teatru Rabcio z Rabki Zdroju. Bilety: 30 – 40 zł

13.05, g. 17.30

Spotkanie z Jakubem Małeckim. Bilet: 5 zł

19.05, g.

Historia Jednego Obrazu: „Ulica Murckowska w Giszowcu” Ewalda Gawlika. Bilety: 2 zł

21.05, g. 13.00

„Tajemnica Bańki Szczęcia” – Teatr Baniek Mydlanych. Bilet: 45 – 55 zł

23.05, g. 19.00

Abelard Giza „Samer-tajm” – stand-up. Do na-

bycia www.kupbilecik.pl.
Bilety: 80 – 90 zł

26.05, g. 18.00

XVI Metropolitalne Święto Rodziny
Koncert „Mamy siebie”.
Współorganizacja: MDK nr 1, MDK nr 2. Bilety: 5 zł

27.05, g. 19.00

Koncert Koko Die. Bilet: 35 zł

28.05, g. 18.00

Koncert Pawła Domogały. Bilety: 110 – 150 zł

**Miejska Biblioteka
Publiczna
pl. Sobieskiego 3
tel. 32 787 06 01**

9 – 11.05, g. 12.00 – 17.00

Książkowy bazar, czyli wiosenna wymiana książek na tarasie przed biblioteką. Wydarzenie bezpłatne

**Muzeum Górnoląskie
w Bytomiu
pl. Sobieskiego 2,
ul. W. Korfatego 34
tel. 32 281 82 94**

6.05, g. 12.30

„Namaluj mi swój portret, czyli portret prawdziwy” – warsztaty dla dzieci, zapisy. Bilet: 14 zł

7.05, g. 12.30

„Jacek Sienicki. Wszystkie te rzeczy, które

muszę mieć obok siebie” – oprowadzanie kuratorskie

Bilety: 4 – 8 zł

7.05, g. 14.00

„Historia koloru” – spotkanie w przestrzeni wystawy Jacka Sienickiego. Bilety: 4 – 8 zł

11.05, g. 17.00

„Ślęzaczki w powstaniach” – pokaz filmu z udziałem twórców Wiesława Dudy i Jacka Kaczora. Bilet: 2 zł

13.05, g. 18.00 – 24.00

Noc Muzeów 2023. Prehistoryczna noc – warsztaty, wykłady, oprowadzania i wiele innych atrakcji. Szczegółowy program: www.muzeum.bytom.pl.

20.05, g. 12.30

„Miodobranie” – warsztaty pszczelarskie dla dorosłych, zapisy. Bilet: 35 zł

21.05, g. 12.30

„Jan Matejko. Prace ze zbiorów Muzeum Górnoląskiego w Bytomiu” – oprowadzanie kuratorskie. Bilety: 4 – 8 zł

21.05, g. 13.00

„Rodzina w świecie zwierząt” – oprowadzanie po wystawie Przyroda Górnego Śląska w ramach XVI Metropolital-

nego Święta Rodziny.
Wstęp wolny

25.05, g. 12.00

„Po polsku czy w jidysz?
Czym jest literatura ży-
dowska?” – wykład w ra-
mach projektu „Uwaga
na dziedzictwo”, zapisy.
Bilet: 2 zł

25.05, g. 17.00

„Z Korfantym po Byto-
miu” – spacer po mieście,
zbiórka przed muzeum,
pl. Sobieskiego 2. Bilet: 2 zł

27.05, g. 12.30

„Krótka historia pienią-
dza” – warsztaty dla dzie-
ci, zbiórka przed kasą
główną, zapisy. Bilet: 14 zł

31.05, g. 17.00

«Panny z „Wesela” Moniki
Śliwińskiej w żony zamie-
niane. Kariatydy swoich
czasów» – wykład. Bilet:
2 zł

Opera Śląska
ul. Moniuszki 21-23
tel. 32 396 68 00

14.05, g. 16.00

Spotkanie z prof. Ewą
Michnik z cyklu „Poroz-
mawiajmy o operze...”.
Sala koncertowa im.
Didura. Bilety: 5 zł

27.05, g. 18.00

„Powróćmy jak
za dawnych lat” – kon-
cert z udziałem solistów
i orkiestry Opery Śląskiej.

Sala koncertowa im. Di-
dura. Bilet: 70 zł

30.05, 02.06, g. 11.00

03.06, g. 17.00

„La serva pardona – Słu-
żąca panią” – spektakl
dla dzieci. Sala koncer-
towa im. Didura. Bilety:
35 zł

Śląska Pracownia
Artystyczno-Kulturalna
ul. Krawiecka 2,
Zapisy i informacje:
506 911 900, 502 620 014
spak.bytom@gmail.com

11, 18, 25.05, g. 16.00

Wieczorki szachowe.
Wstęp wolny

13, 20, 27.05, g. 15.00

Wiosenne koncerty pia-
nistyczne. Bilet: 10 zł

14, 21, 28.05, g. 10.00

Warsztaty szycia, desi-
gnu, tworzenia torebek
z koralików, zapisy.

11.05, g. 15.00

Warsztaty renowacji
mebli antycznych. Bilet:
50 zł

18.05, g. 17.00

Spotkania z somme-
lierem – „Wino napój
bogów”. Bilet: 40 zł

26.05, g. 17.00

„Dla Mamy gramy” – kon-
cert z okazji Dnia Matki.
Bilet: 10 zł

27.05, g. 10.00

„Warsztaty pięknego pi-
sania – kaligrafii”, zapisy.

Teatr Rozbark
ul. W. Kilara 29
tel. 32 428 13 11

9.05, g. 19.00

XSS – Eksperymentalna
Scena Studencka. Kon-
cepcja: Anna Piotrowska.
Wstęp wolny

19 – 20.05, g. 19.00

„GEMINI tryptyk” – spek-
takl w reżyserii i chore-
ografii Anny Piotrowskiej.
Bilety: 20 – 40 zł

27.05, g. 11.00

„Kulu Kulu” – spektakl fa-
milijsny w reżyserii Filipa
Jaśkiewicza. Bilety: 45 zł
(opiekun + dziecko)

27.05, g. 12.30

Warsztaty taneczne dla
najmłodszych – ogra-
niczona liczba miejsc.
Bilety: 15 zł, dla widzów
spektaklu „Kulu Kulu”
wstęp bezpłatny

27.05, g. 20.00

„PERFO.I.PARTY” – kon-
cepcja: Anna Piotrowska.
Bilet: 25 zł

28.05, g. 11.00

„ROZBARK_R_ANKI” –
spektakl familijsny, kon-
cepcja: Anna Piotrow-
ska, ograniczona liczba
miejsc.

13.05.2023

MIECHOWICKA NOC MUZEÓW

KOŚCIÓŁ PW. BOŻEGO CIAŁA

ul. Kasztanowa 3 | 19.00–20.30
Zwiedzanie kościoła

SCHRON MIECHOWICE ORAZ PROFORT CENTRUM

ul. Stolarzowicka 19 | 16.00–22.00

Zwiedzanie schronu

Strzelnica ASG

Wystawa zabytkowych pojazdów LWP

Zwiedzanie wystaw w ProFort Centrum

Antykwarjat u „Andzików”

Punkt gastronomiczny

ZESPÓŁ ZABYTKOWY PARAFII EWANGELICKO-AUGSBURSKIEJ W MIECHOWICACH

ul. Matki Ewy 1 | 16.00–22.00

16.00 Koncert muzyki filmowej w kościele w wykonaniu **Marii Rzechanek i Roberta Kromolana** oraz krótkie koncerty organowe o każdej pełnej godzinie

16.00–22.00 Indywidualne zwiedzanie Zespołu Zabytkowego.

Ostoja Pokoju, Muzeum Domek Matki Ewy, kościół, Cisza Syjonu

17.00–20.00 Warsztaty artystyczne dla dzieci i młodzieży: „Domek drewniany miłością malowany”,

„Listek zielony z gliny ulepiony”, „Po nitce do serca” (obowiązują zapisy), Strefa Malucha, Wieczorynka

16.00–22.00 Café Elim w Ostoi Pokoju (możliwość zakupu kawy, herbaty oraz domowych ciast)

PAŁAC W MIECHOWICACH

ul. Dzierżonia 30 | 16.00–22.00

16.00–22.00 Indywidualne zwiedzanie

16.00–17.00 Warsztat tworzenia breloków ze skóry lub pałacowych magnesów (wiek od 5 do 100 lat)

17.00–18.30 „Idea Europy Napoleonowskiej na przełomie XVIII i XIX wieku”, czyli wykład **Sławomira Kaczora**, historyka i autora wystawy makiet rezydencji magnackich i pałaców „W rytmie światła”

18.00–19.00 Warsztat „Zbuduj sobie...” – konstrukcje przestrzenne dla dzieci

20.00 Koncert **zespołu Votosi**

Możliwość wykupienia miejsca siedzącego – obowiązują rezerwacje.

KOŚCIÓŁ PW. ŚWIĘTEGO KRZYŻA

ul. Ks. Jana Frenzla 42 | 19.00–21.30

Indywidualne zwiedzanie kościoła oraz krypty (grupy 4-5 osobowe)

| Szczegóły w wydarzeniu na Facebooku: Miechowska Noc Muzeów | Zadanie finansowane ze środków Gminy Bytom |

Parafia Ewangelicko-Augsburska
w Miechowie

Muzeum Domek Matki Ewy
w Miechowie

Pałac
w Miechowie

PARAFIA
Świętego
Krzyża

PARAFIA
Bożego
Ciała

